

Hranilna vrednost (HV) – kdaj ni potrebno navesti hranilne vrednosti (izvzeti iz obveze) in kdaj je potrebno navesti HV

19. točka – priloge V – Uredbe o zagotavljanju informacij o živilih potrošnikom z vsemi spremembami navaja, komu in kaj vse ni potrebno označiti s hranilno vrednostjo:

ŽIVILA, KI SO IZVZETA IZ ZAHTEVE PO OBVEZNI OZNAČBI HRANILNE VREDNOSTI

1. Nepredelani proizvodi, ki vsebujejo eno sestavino ali kategorijo sestavin;
2. predelani proizvodi, ki so bili le v enem postopku predelave z zorenjem in vsebujejo eno sestavino ali kategorijo sestavin;
3. vode za prehranjevanje ljudi, vključno s tistimi, v katerih so edine dodane sestavine ogljikov dioksid in/ali arome;
4. zelišča, dišave ali njihove mešanice;
5. sol in nadomestki soli;
6. namizna sladila;
7. proizvodi, ki jih zajema Direktiva 1999/4/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. februarja 1999 o kavnih in cikorijinih ekstraktih (1), cela ali mleta zrna kave in cela ali mleta dekofeinizirana zrna kave;
8. zeliščni in sadni poparki, čaj, dekofeiniziran čaj, instant čaj ali čaj, topen v vodi, ali čajni ekstrakt, dekofeiniziran instant čaj ali čaj, topen v vodi, ali čajni ekstrakt, ki ne vsebujejo drugih dodanih sestavin razen arom, ki ne spreminjajo hranilne vrednosti čaja;
9. fermentirani kisi in nadomestki kisov, vključno s tistimi, v katerih je edina dodana sestavina aroma;
10. arome;
11. aditivi za živila;
12. pomožna tehnološka sredstva;
13. encimi za živila;
14. želatina;
15. želirne sestavine za džem;
16. kvas;
17. žvečilni gumiji;
18. živila v embalaži ali posodi, katere največja površina je manjša od 25 cm² ;

19. živila, tudi obrtno proizvedena živila, ki jih proizvajalec majhnih količin proizvodov dobavlja neposredno končnemu potrošniku ali lokalnim maloprodajnim podjetjem, ki dobavljajo neposredno končnemu potrošniku.

Pojasnila k 19. točki – ko HV ni potrebna:

Vsi, ki predelujete živila in imate največ 10 zaposlenih (poprečno število delavcev v poslovnem letu), ne glede na obliko registracije (dopolnilna dejavnost, ali s.p. ali d.o.o,...)– vaša živila ni potrebno označiti v sledečih primerih:

1. v primeru prodaje živil na območju Slovenije.

2. pri neposredni prodaji končnemu porabniku: doma, na tržnici, v javne zavode, restavracije/gostilne, po pošti, od vrat do vrat, mlekomat;
3. pri prodaji v maloprodajna podjetja (v RS Sloveniji), ki dobavljajo neposredno končnemu potrošniku – kar pomeni, da lahko prodajate neposredno v prodajalno na drobno.
4. v primeru, ko ima trgovski center lasten zbirni center in lastno distribucijo do posamezne svoje prodajalne na drobno – prodaja v takšen sistem omogoča, da vaša živila ni potrebno označiti s HV.
5. V primeru, če gre za alkoholne pijače, katerih vsebnost alkohola je več kakor 1,2 vol. %.
6. Živila, ki niso sestavljena in je potekel le en proces – npr. konfecioniranje mesa, zorenje (če je brez dodatkov) (sem NE sodi mariniranje).

V primeru, ko nosilec živilske dejavnosti (kmetija A) proda svoja živila trgovini na drobno (TD), vmes pa je posrednik (P). Posrednik (P) opravi le storitev prevoza in skladiščenja, vendar posrednik (P) ne postane lastnik živil – tovrstno opravilo ne zahteva označitve HV na živilih v dotični prodajalni končnemu potrošniku (TD).

Izračun največ 10 zaposlenih (poprečno število delavcev v poslovnem letu) po Metodologiji izračuna povprečnega števila zaposlenih na podlagi delovnih ur je določena v " Navodilih o predložitvi letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb, zadrug in samostojnih podjetnikov posameznikov (Uradni list RS, št. 7/08, 8/09, 107/09 in 109/10), v bistvu pa to pomeni, da se v izračun povprečnega števila delavcev ne štejejo samo zaposleni, temveč vsi, ki delajo za določen pravni subjekt (npr. študentsko delo, pogodbeno delo oz. druge oblike prekarnih zaposlitev. Navodila so v povezavi: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=NAVO912>

V primeru, kadar imate več kot 10 zaposlenih in so vaše prodajne poti takšne, ki zahtevajo navedbo hranilne vrednosti na izdelkih, ni potrebno, da izdelate analizo ampak naredite izračun hranilne vrednosti glede na recept izdelave vaših živil. V Sloveniji je orodje za izračun hranilne vrednosti, ki temelji na podatkih slovenskih kmetijskih pridelkov rastlinskega in živalskega izvora. To orodje in baza podatkov je brezplačna in dosegljiva na povezavi OPKP- Odprta platforma za klinično prehrano: http://www.opkp.si/sl_SI/cms/pomoc/pomoc-pri-delu-z-opkp

Pri izračunu in navedbi hranilne vrednosti na živilu/izdelku se navedejo poprečne vrednosti, ki temeljijo na enem od naštetih načinov:

- a) izračunu iz znanih ali dejanskih povprečnih vrednosti uporabljenih sestavin; ALI
- b) izračunu iz splošno veljavnih in sprejetih podatkov; ALI
- c) analizi živila, ki jo je opravil proizvajalec.

Navedeno pomeni, da ni nujno potrebno, da nosilci živilske dejavnosti navedejo hranilno vrednost na osnovi analiznih izvidov in za vsako posamezno serijo živil posebej. Pri navajanju povprečne hranilne vrednosti na označbi se dopuščajo tudi odstopanja od dejanskih vrednosti v posameznem živilu. Več o odstopanjih pa je napisano v Smernicah za nadzorne organe v zvezi z določitvijo odstopanj za hranilne vrednosti navedene na oznaki. Navodila so v povezavi:

http://www.uvhvr.gov.si/fileadmin/uvhvr.gov.si/pageuploads/DELOVNA_PODROCJA/Zivila/oznacevanje_zivil/smernicetolerance.pdf

Kdaj morajo biti živila označena s HV:

Pri prodaji, ko je vmes posrednik, ki postane lastnik blaga, v tem primeru morajo biti živila označena s HV ALI če je v obratu zaposlenih več kakor 10 oseb ALI če prodajate izven meja Slovenije.

Uradna navodila Uprave za varno hrano so v povezavi:

http://www.uvhvr.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/1328/5959/

V primeru, kadar je potrebno navesti hranilno vrednost, so za navedbe dovoljena odstopanja. Dokument, ki opredeljuje odstopanja se imenuje: Smernice za pristojne organe za nadzor skladnosti z zakonodajo EU glede Uredbe 1169/2011, ki so v povezavi:

http://www.uvhvr.gov.si/fileadmin/uvhvr.gov.si/pageuploads/DELOVNA_PODROCJA/Zivila/oznacevanje_zivil/smernicetolerance.pdf

Dovoljene toleranc

Tabela 1: Dovoljena odstopanja za živila (vključno z merilno negotovostjo)

	Dovoljena odstopanja za živila (vključno z merilno negotovostjo)	
Vitamini	+ 50%**	-35%
Minerali	+45%	-35%
Ogljikovi hidrati, Sladkorji, Beljakovine, Prehranska vlaknina	< 10g na 100g: 10 – 40 g na 100 g: > 40 g na 100 g:	± 2 g ± 20% ± 8 g
Maščobe	< 10g na 100g: 10 – 40 g na 100 g: > 40 g na 100 g:	± 1,5 g ± 20% ± 8 g
Nasičene maščobne kisline, enkrat nenasičene maščobne kisline, večkrat nenasičene maščobne kisline	< 4g na 100g: ≥4 g na 100 g:	± 0,8 g ± 20%

Natrij	< 0,5g na 100g:	± 0,15 g
	≥0,5 g na 100 g:	± 20%
Sol	< 1,25g na 100g:	± 0,375 g
	≥1,25 g na 100 g:	± 20%

** za vitamin C v tekočinah se lahko sprejmejo višje zgornje vrednosti dovoljenega odstopanja

Tabela 4 (številčeno po originalnem dokumentu): Smernice za zaokroževanje za označbe hranilnih vrednosti pri označevanju HV živil

Prehranski del	Količina	Zaokroževanje
Energijska vrednost		Na najbližji 1 kJ/kcal (brez decimal)
Maščobe*, ogljikovi hidrati*, sladkorji*, beljakovine*, prehranske vlaknine*, poliolli*, škrob*	≥ 10g na 100g ali ml	Na najbližji 1 g (brez decimal)
	<10g in >0,5 g na 100 g ali ml	Na najbližji 0,1 g
	Ni zaznavne količine ali koncentracija je ≤0,5 g na 100 g ali ml	Navede se lahko "0g" ali "<0,5 g"
Nasičene maščobne kisline*, enkrat nenasičene maščobne kisline*, večkrat nenasičene maščobne kisline*	≥ 10g na 100g ali ml	Na najbližji 1 g (brez decimal)
	<10g in >0,1 g na 100 g ali ml	Na najbližji 0,1 g
	Ni zaznavne količine ali koncentracija je ≤0,1 g na 100 g ali ml	Navede se lahko "0g" ali "<0,1 g"
Natrij	≥ 1g na 100g ali ml	Na najbližji 0,1 g
	<1g in >0,005 g na 100 g ali ml	Na najbližji 0,01 g
	Ni zaznavne količine ali koncentracija je ≤0,005 g na 100 g ali ml	Navede se lahko "0g" ali "<0,005 g"
Sol	≥ 1g na 100g ali ml	Na najbližji 0,1 g
	<1g in >0,0125 g na 100 g ali ml	Na najbližji 0,01 g
	Ni zaznavne količine ali koncentracija je ≤0,0125 g na 100 g ali ml	Navede se lahko "0g" ali "<0,01 g"
Vitaminski in minerali	Vitamin A, folna kislina, klorid, kalcij, fosfor, magnezij, jod, kalij	3 signifikantne številke
	Vsi drugi vitamini in minerali	2 signifikantni številki

* - ne velja za podkategorije

iz prve tabele tako dobimo dve maksimalni vrednosti, iz tab.4 pa dovoljene tolerance.

Podajamo primer

Živilo ima na označbi hranilne vrednosti napisano, da vsebuje 8,5 g sladkorja.

Iz tabele 4 spada ta vrednost med večje od 0,5 g in manjše od 10g, za katerega velja zaokrožitev na 0,1. Če je na etiketi vrednost 8,5 govorimo o vsebnosti med 8,45 in 8,54 sladkorja v 100 gramih živila - to sta v bistvu spodnja in zgornja vrednost, ki se pri natančnosti 0,1 zaokrožita na 8,5. *(Pojasnilo glede pravila zaokroževanja: vrednost 8,44 se zaokroži na 8,4, vrednost 8,45 pa je tista najbolj spodnja, ki se že zaokroži na 8,5 in vrednost 8,54 se še zaokroži na 8,5 med tem, ko se vrednost 8,55 že zaokroži na 8,6).*

Iz tabele 1 o odstopanjih vidimo, da je takšna vsebnost sladkorja umeščena v razred:

< 10g na 100g živila, za katerega se dopušča toleranca ± 2 g – tako izračunamo:

- Spodnja meja odstopanja – najnižja vrednost 8,45 minus odstopanje navzdol (2g):
 $8,45 - 2 = 6,45$ g sladkorja na 100 g živila
- Zgornja meja odstopanja: največja vrednost (8,54) plus odstopanje navzgor (2g):
 $8,54 + 2 = 10,54$ g sladkorja/100 g živila

Obe vrednosti je potrebno zopet zaokrožiti (skladno s tabelo 1):

- Spodnja meja odstopanja: $6,45 \rightarrow 6,5$ (ker velja za vrednost, ki leži med 0,5 in 10 → zaokrožitev na 0,1 g natančno)
- Zgornja meja odstopanja: $10,54 \rightarrow 11$ g (ker velja za vrednost, ki je večja od 10 g → zaokrožitev na 1 g natančno brez decimalnih mest).

Območje tolerance leži za to živilo (primer) med 6,5 in 11 g /100 g. Če nadzorni organ izvede analizo živila in je dejanska analizirana vsebnost sladkorja v vzorcu 10,9 g je vse v redu, kljub temu, da imate na živilu navedeno pri hranilni vrednosti 8,5 g sladkorja.

Navajanje hranilne vrednosti na živilu – oblika:

V obliki tabele se navedejo hranilne vrednosti – preračunane na 100 g ali 100 ml živila. Srednja velikost črk mora biti vsaj 1,2 mm (majhen »m« mora sredi besede biti visok vsaj 1,2 mm). Za živila, katerih največja površina je manjša od 80 cm², je srednja velikost črk visoka vsaj 0,9 mm. Živila, katerih največja površina znaša manj kakor 25 cm² – zanje se ne zahteva navedba hranilne vrednosti na embalaži ampak na skupnem dokumentu (npr: dobavnica, skupna ovojnina,..).

Izgled navedbe hranilne vrednosti je predpisan in sledi:

energija	kJ/kcal
maščobe	g
od tega:	
- nasičene maščobe	g

- enkrat nenasičene	g
- večkrat nenasičene	g
ogljikovi hidrati	g
od tega:	
- sladkorji	g
- polioli	g
- škrobi	g
prehranska vlaknina	g
beljakovine	g
vitamini in minerali	enote so opredeljene v točki 1 dela A priloga XIII uredbe 1169/2011

Podrobnejša navodila s primeri bo pripravila tudi Uprava za varno hrano in bodo objavljena na njihovih spletnih straneh, takoj po zaključku podrobnejših razprav na EU Komisiji.

Pripravila:
Gabrijela Salobir